

Rakennusvalvonta / Padasjoen kunta

Viite: Lausuntopyyntö 9.5.2025

Asia: Mainiemen sahan voimalan piipun kruunun purkaminen

Kunta on toimittanut purkulupahakemuksen, jossa esitetään Mainiemen sahan voimalan piipun kruunuosan purkamista. Lahden museot/ Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo antaa asiasta pyydettyä lausuntoaan seuraavaa.

Mainiemen sahan alue on maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristökohde (MARY 2024). Voimala piippuineen on maakunnallisesti arvokkaan alueen avainkohde.

Voimalarakennus on suojeltu vuoden 2001 asemakaavassa sr-merkinnällä. Merkinnän kaavamääräys kuuluu: *"Säilytettävä rakennus tai rakenne, jota ei saa purkaa. Siinä tehtävät muutos- ja korjaustyöt on tehtävä niin, että kohteen kulttuurihistoriallinen arvo säilyy"*. Alueen kaavoitus on aloitettu 2017 ja on tällä hetkellä luonnosvaiheessa.

Mainiemen sahan piipun kuntoa on tutkittu alkuvuonna 2025 (Ramboll) sekä aistinvaraisesti keväällä 2025. Viimeisimmän keväällä 2025 suoritetun katselmuksen perusteella kunta päätyi esittämään piipun purkamista noin 7 metrin matkalta. Purkamisen jälkeen yläpään valettaisiin betonikiekko sitomaan yläpään rakennetta. Toimenpiteellä piippu saatettaisiin tarvittavan turvalliseen kuntoon henkilövahinkojen välttämiseksi kesän 2025 tapahtumia ajatellen. Ehdotuksen yhteydessä ei ollut esitetty suunnitelmaa siitä, miten kyseinen betonikiekko toteutettaisiin, tai miten piipun ja siihen liittyvän voimalarakennuksen ennallistamistoimenpiteitä jatkettaisiin purkamisen jälkeen. Ottaen huomioon saha-alueen paikalliset ja maakunnalliset arvot, sekä valtakunnalliset arvot sahateollisuuden osalta, museon näkemys on, ettei näin merkittävä purkaminen ole mahdollista ilman asianmukaisia prosesseja, kuten poikkeamislupahakemusta, joihin museon lausunto olisi kielteinen.

Museon ehdotuksesta pidettiin 9.5.2025 kokous, johon osallistuivat kunnan, museon ja Hämeen ELY-keskuksen edustajat. Kokouksessa päädyttiin ratkaisuun, jonka mukaan piipun kruunuosa voidaan purkaa välittömän turvallisuusriskin poistamiseksi. Kruunuosalla tarkoitetaan piipun yläosassa olevaa, muuta piippua leveämpää osaa, jonka korkeus on noin 2 m. Kruunuosan tarkkaa korkeutta ei olemassa olevien piirustusten perusteella ole määritelty. Museo osallistuu nosturilla tehtävälle tarkastuskäynnille sekä valvoo purkutoimenpidettä. Mikäli käynnillä todetaan, että purkaminen tulisi ulottaa kruunun alapuoliseen osaan, tulee tällöin kysymykseen normaali suojellun rakennuksen lupamenettely poikkeamislupineen.

Kokouksessa keskusteltujen toimenpidevaihtoehtojen lisäksi on syytä mainita, että keväällä 2025 aistinvaraisesti toteutetun katselmuksen tulokset ovat selvässä ristiriidassa 8.1.2025 päivätyn Rambollin teettämän kuntotutkimuksen kanssa. Rambollin teettämän tutkimuksen ohuthieanalyysi on akkreditoitu menetelmä ja analyysissä sovelletaan standardia ASTM C856/C856M-20. On syytä olettaa kyseisen tutkimuksen olevan ei-standardoituja menetelmiä noudattavaa aistinvaraista tutkimusta luotettavampi.

Rambollin tutkimuksessa mainitaan tiilen sekä laastin olevan kauttaaltaan tyydyttävässä kunnossa. Ongelmakohdan todetaan olevan piipun kruunu, jossa muurauslaastissa on havaittavissa halkeama koko kruunun korkeudella. Toimenpiteeksi esitetään muurauslaastin korjaamista sekä rst-levystä valmistetun piipunhatun asentamista ja tukirakenteen ulottamista piipun sisäpuolelle.

Tuoreemmassa aistinvaraisessa tutkimuksessa ehdotetaan piipun purkamista n. 7 metriä, ja vastoin Rambollin teettämää tutkimusta todetaan kruunun tiilien olevan haljenneita ja aiheuttavan välittömän vaaran. Katselmuksessa esitetyissä valokuviissa on huomattavissa irronneita tiiliä ja on mahdollista, että haljenneet tiilet ovat yhtä lailla uusi löydös. Museo kuitenkin toteaa, että esitetty toimenpide-ehdotus piipun purkamisesta n. 7 m on saatavilla oleva tutkimustieto sekä rakennuksen suojelumerkintä huomioiden ylimitoitettu.

Museo toteaa, että alueella voimassa oleva asemakaava mahdollistaa rakennuksen arvot säilyttävät korjaus- ja muutostyöt. Mikäli kunta sitoutuu jatkossa piipun korjaussuunnitelman laatimiseen ja sitä myötä korjaustoimiin, joihin kuuluu myös piipun kruunuosan uudelleen muuraaminen, voidaan kruunun purkaminen toteuttaa tavanomaisella purkamisluvalla. Korjaustoimenpiteisiin voi hakea avustusta ELY-keskukselta ja Museovirastolta. Purkaminen ilman suunnitelmaa sen palauttamisesta on voimassa olevan kaavan vastaista ja edellyttää asianmukaista poikkeusmenettelyä. Lisäksi kruunuosan purkamista mittavampi purkaminen heikentäisi merkittävästi inventoinnissa tunnistettuja suojeluarvoja. Näin ollen tässä lausunnossa kuvattua kruunun purkamista mittavampi purkaminen ja purkaminen ilman asianmukaista korjaussuunnitelmaan on rakentamislain 12 § sekä alueidenkäyttölain 58 § vastaista (Rakentamislaki 713/2023 §12; Alueidenkäyttölaki 132/1999 §58).

Museo on tiedottanut kuntaa (sähköposti 15.4.2025: Satu Taivaskallio/Jouni Turunen) mahdollisesta suojeluesityksen (Laki rakennusperinnön suojelemisesta) laatisesta sahan alueella, mikä toteutuessaan johtaa vaarantamiskieltoon.

Viittaukset: Rakentamislaki 751/2023. Annettu Helsingissä 24.1.2023.
Alueidenkäyttölaki 132/1999. Annettu Helsingissä 5.2.1999

Lahden museot / Päijät-Hämeen alueellinen vastuumuseo

tutkimuspäällikkö Liisa Koskelainen

korjausrakentamisen asiantuntija Anssi Malinen

rakennustutkija Sanni Hujanen

Tiedoksi: Museovirasto, Hämeen ELY-keskus